

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Hogestraat (Hooglede, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019D74
April 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	17
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	18
1.4.1.1	Landschappelijke situering	18
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	24
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	27
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	28
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	33
1.5	Synthese	36
2	Bibliografie.....	37

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). ..	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Foto's huidige toestand. Zie tevens inplantingsplan (bron: opdrachtgever).	14
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (bron: Geopunt).	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI binnen een straal van 2 km (bron: Geopunt).	24
Figuur 15: Slag van Hooglede, 13 juni 1794, naar een schilderij van Jollivet, getekend door Loelliot en gegraveerd door Aubert senior (bron: <i>Erfgoedbank Midwest</i>).....	27
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	28
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1848-1854 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, december 1917 (Bron: Memory Maps 10-20SE2-3A-171217-Hooglede).....	31
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1966 (Bron: Geopunt).	32

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	35

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

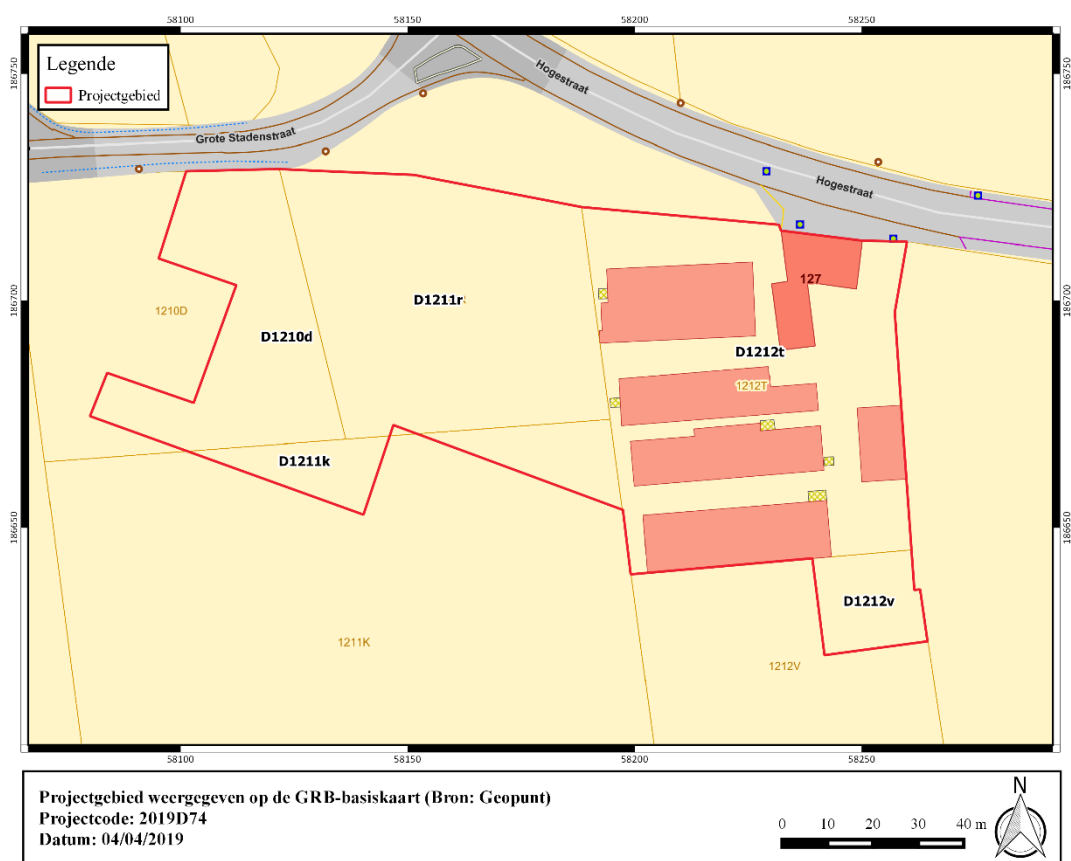
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

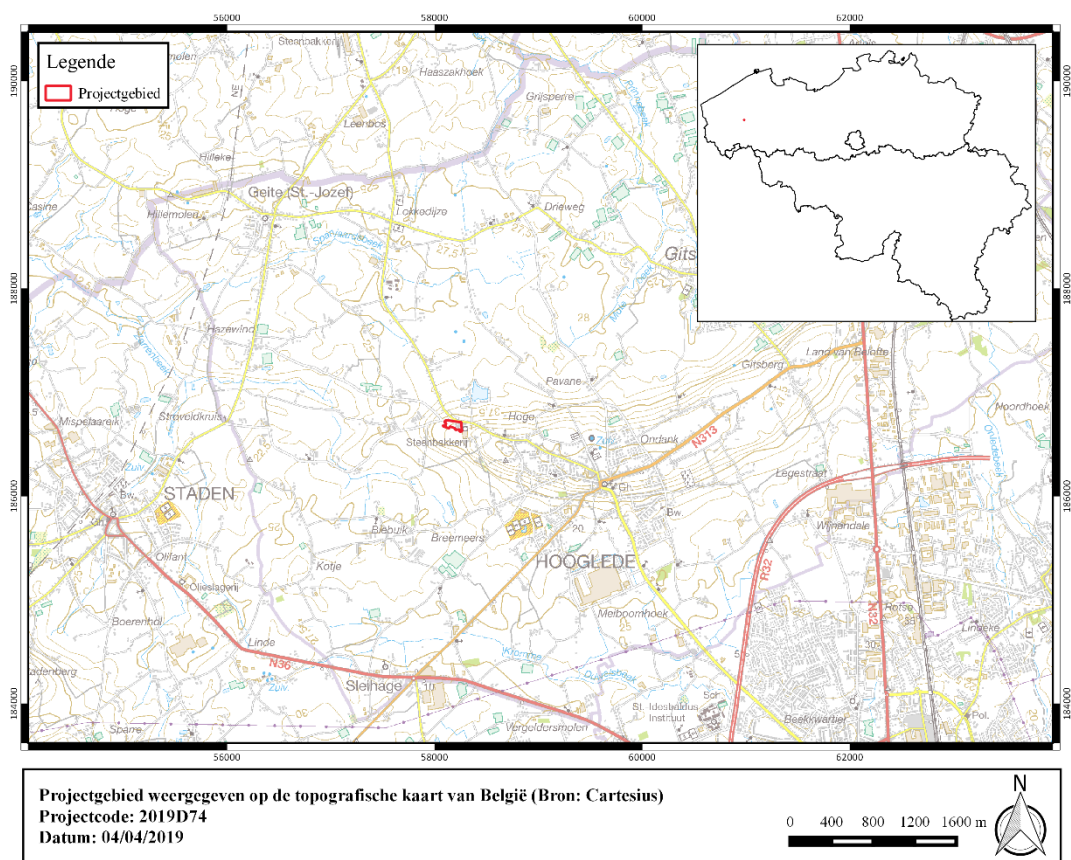
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Hooglede
	Deelgemeente	/
	Postcode	8830
	Adres	Hogestraat 8830 Hooglede
	Toponiem	Hogestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 58054 Y _{min} = 186606 X _{max} = 58279 Y _{max} = 186762
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Hooglede, Afdeling 1, Sectie D, nr's 1210d, 1211r, 1212t, 1211k, 1212v Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als agrarisch gebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000 m² of meer beslaat.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 1,13 ha; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het terrein is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Hogestraat Hooglede werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Vandermaelenkaart 1848-1854
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart 1966

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

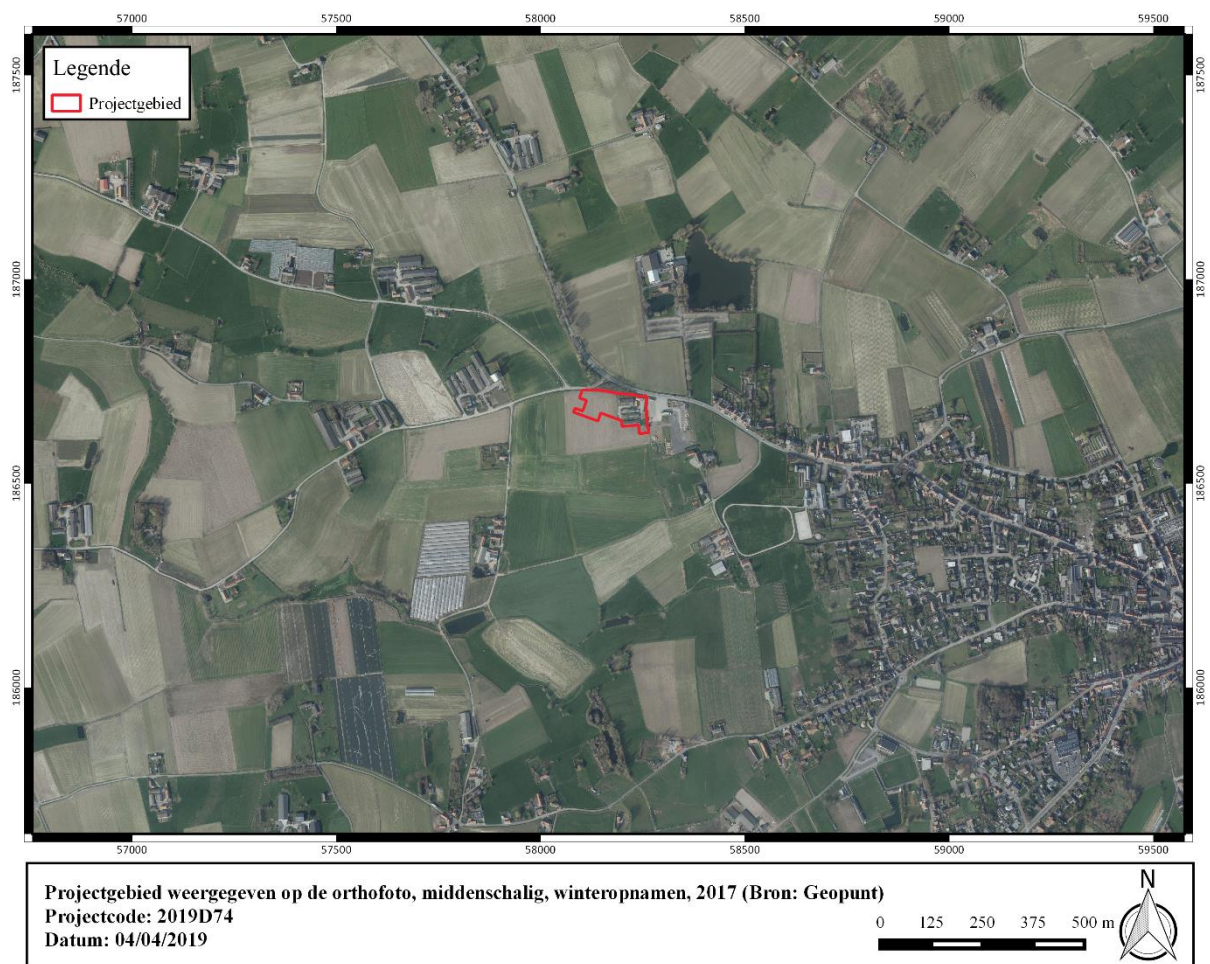
² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Hooglede, in de provincie West-Vlaanderen. Hooglede grenst ten noorden aan Kortemark, Torhout en Lichtervelde, ten oosten en zuiden aan Roeselare en ten zuiden en westen aan Staden. Het plangebied zelf is gelegen ten zuiden van de kruising Kortemarkstraat – Grote Stadenstraat – Hogestraat. De dorpskern van Hooglede situeert zich ca. 1,4 kilometer ten oosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

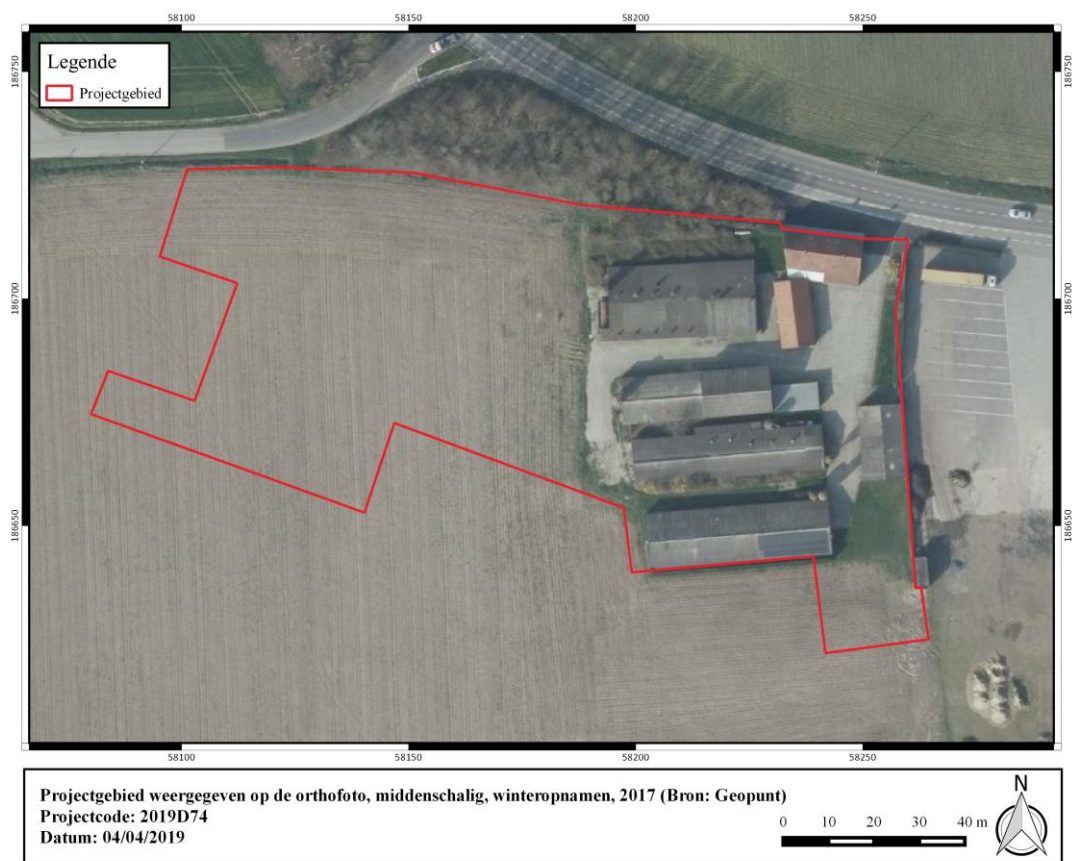
De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 1,12 hectare.

Op heden is quasi het volledige oostelijke deel van het terrein bebouwd en verhard. Deze bebouwing betreft een woonhuis en varkensstallen. Rondom de woning en varkensstallen is verharding aangelegd. Onder de stallen situeren zich mestkelders met een diepte van ca. 1 m-mv.

Op heden is ca. 2357 m² van het terrein bebouwd, bijkomend is ca. 430 m² verhard.

Figuur 4: Foto's huidige toestand. Zie tevens inplantingsplan (bron: opdrachtgever).

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

Vooreerst plant de opdrachtgever de sloop van het bestaande gebouwenbestand en de uitbraak van de bestaande verharding.

Nadien gaat de opdrachtgever over tot de realisatie van een manege met bijhorende infrastructuur in de vorm van verharding, groenzone, nutsleidingen, een nieuw woonhuis, een nieuwe garage en een helikopterlandingsplaats.

De manege bestaat uit een binnenpiste die wordt omgeven door verschillende paardenstallen. Binnen het complex worden ook tribunes, materiaalbergingen, voedergangen, bureaus, etc. voorzien. De footprint van deze manege bedraagt ca. 3403 m².

Ten westen van de manege plant de opdrachtgever de realisatie van een nieuw woonhuis (footprint 138 m²) en dubbele garage (footprint 50 m²). Een oprijlaan in waterdoorlatende verharding vormt de verbinding tussen het woonhuis en de Grote Stadenstraat. Ten noorden van de nieuwe stallen wordt een bufferbekken uitgegraven.

Rekening houdende met de geplande werken en het nodige werfverkeer, lijdt het geen twijfel dat binnen de aangeduide contour van de geplande werken het volledige bodemarchief wordt bedreigd.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

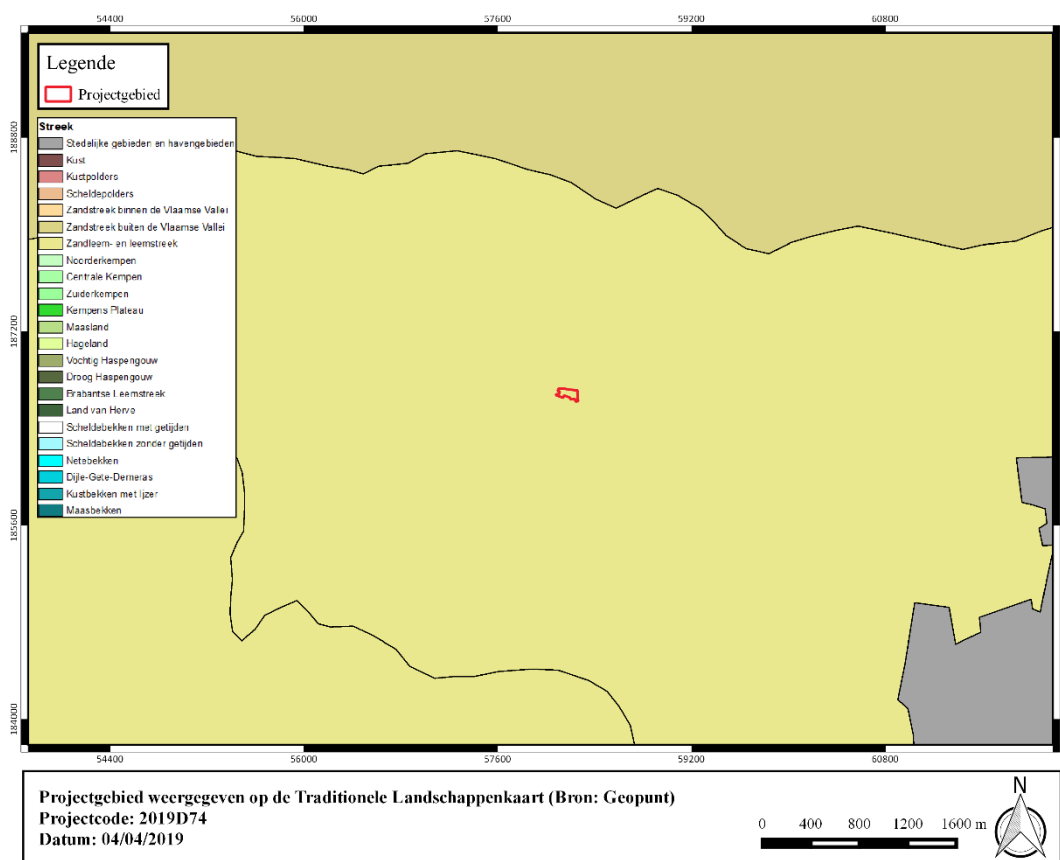
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

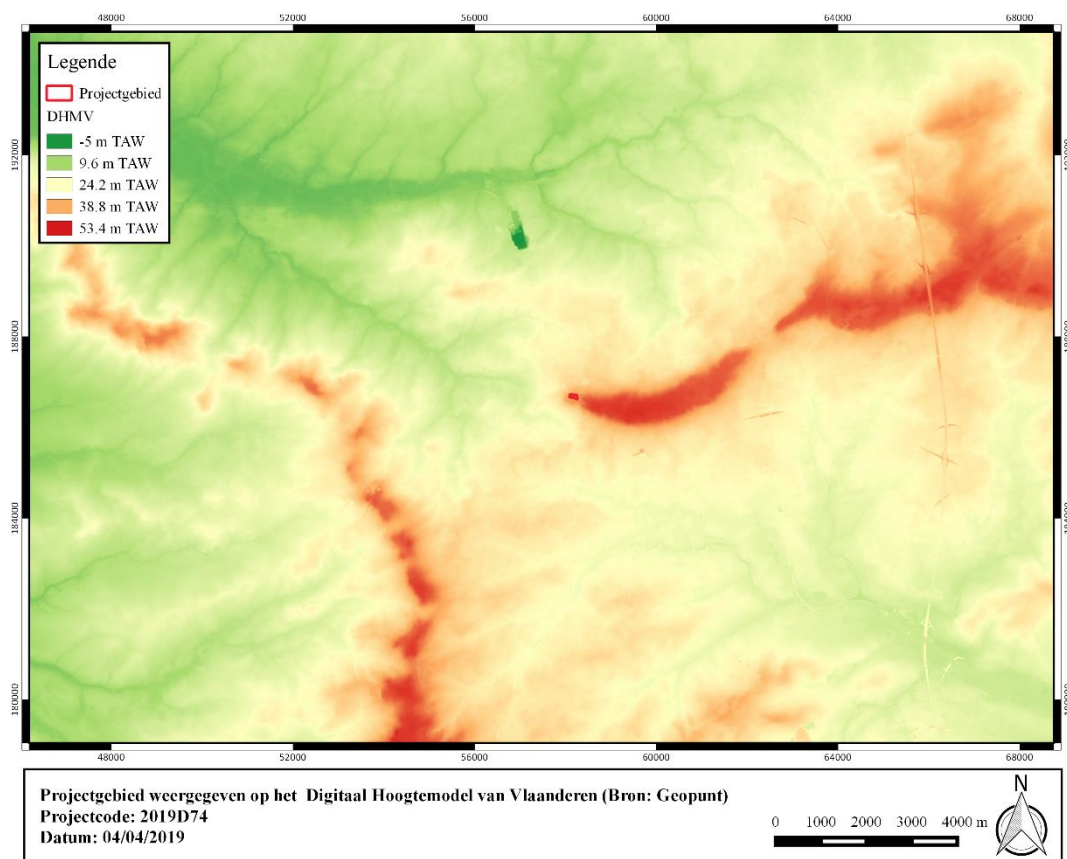
Het plangebied is gelegen op de westelijke helling van de Heuvelkam van Hooglede, die een uitloper is van het Plateau van Tielt. Ten westen kijkt deze heuvelrug uit op de vallei van de Zarrenbeek. De Zarrenbeek is een zijrivier van de Handzamevaart die in verbinding staat met de bredere Ijzervallei.

De Ijzer en haar bijrivieren liggen aan de basis van de kenmerken van het huidige polderlandschap. Tijdens de Laatste Ijstijd stond het peil van de oceanen en zeeën 110 tot 130 meter lager dan vandaag. Het landschap bestond uit een fluviatiele vlakte met valleien van voornamelijk de Ijzer, de Kemmelbeek en de Sint-Jansbeek. De vorming van de kustvlakte na de Laatste Ijstijd is het resultaat van een bijna 10.000 jaar lange geschiedenis. Door het smelten van de ijskappen steeg de zeespiegel. Zo'n 9500 jaar geleden kwam het zeewaarts gelegen gebied van de kustvlakte onder invloed te staan van het getij dat via de paleovallei van de Ijzer binnendrong en er een wadgebied ontwikkelde. Omstreeks 7500 – 7000 jaar geleden vertraagde de zeespiegelstijging en omstreeks 7250 jaar geleden ontstond er een zoetwatermoeras ter hoogte van de Handzamerivier.

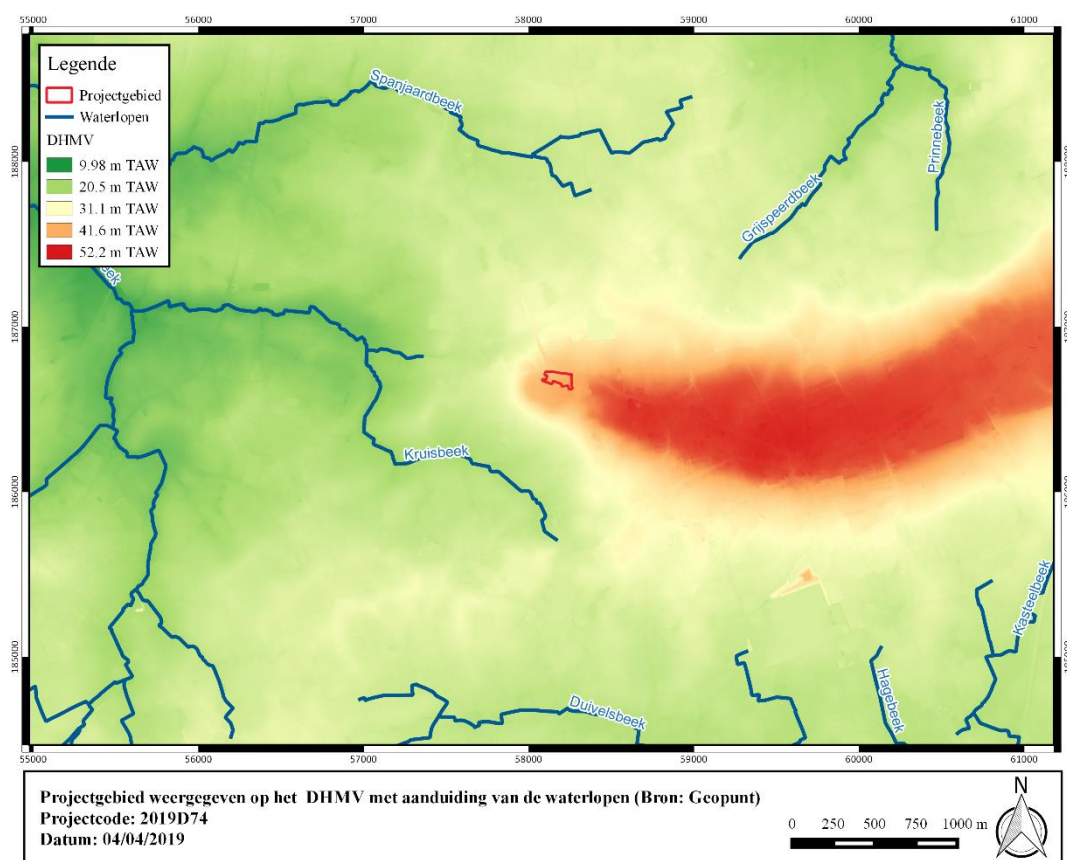
Het plangebied zelf is gelegen op een hoogte van ca. 38.0 – 42.0 m TAW en kent een sterk stijgend verloop in oostelijke richting. Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Ijzerbekken, deelbekken Handzamevallei.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

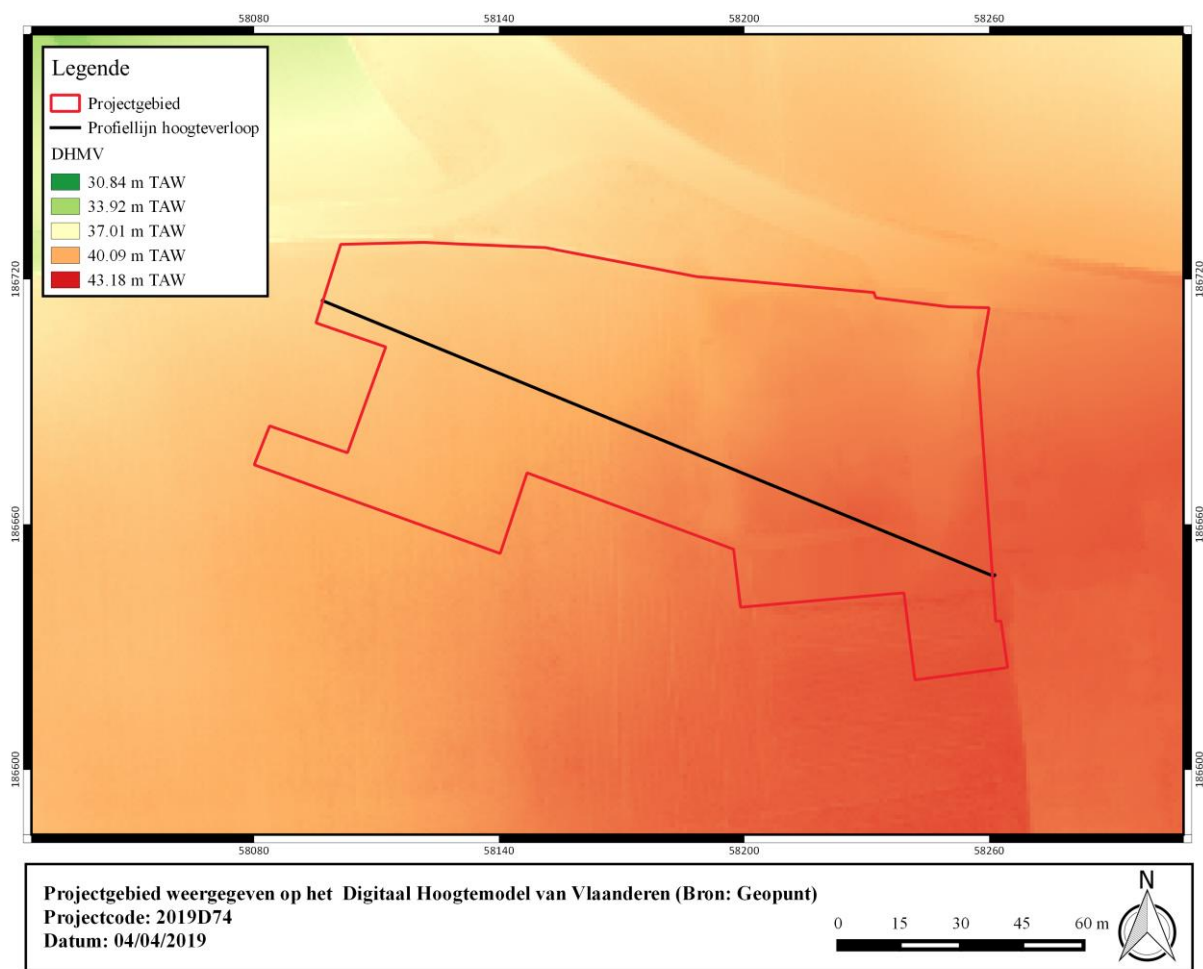

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

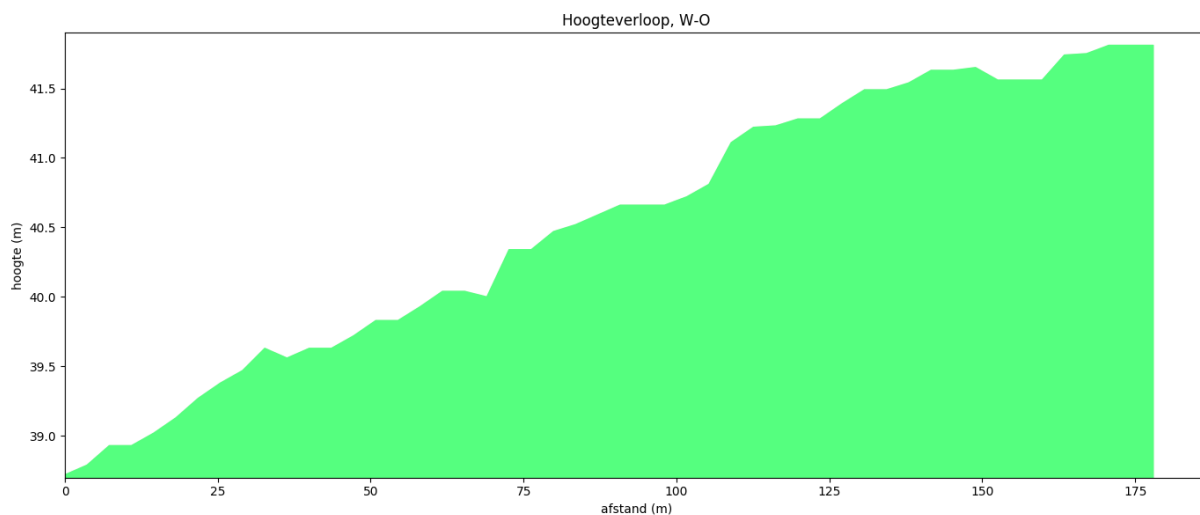

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

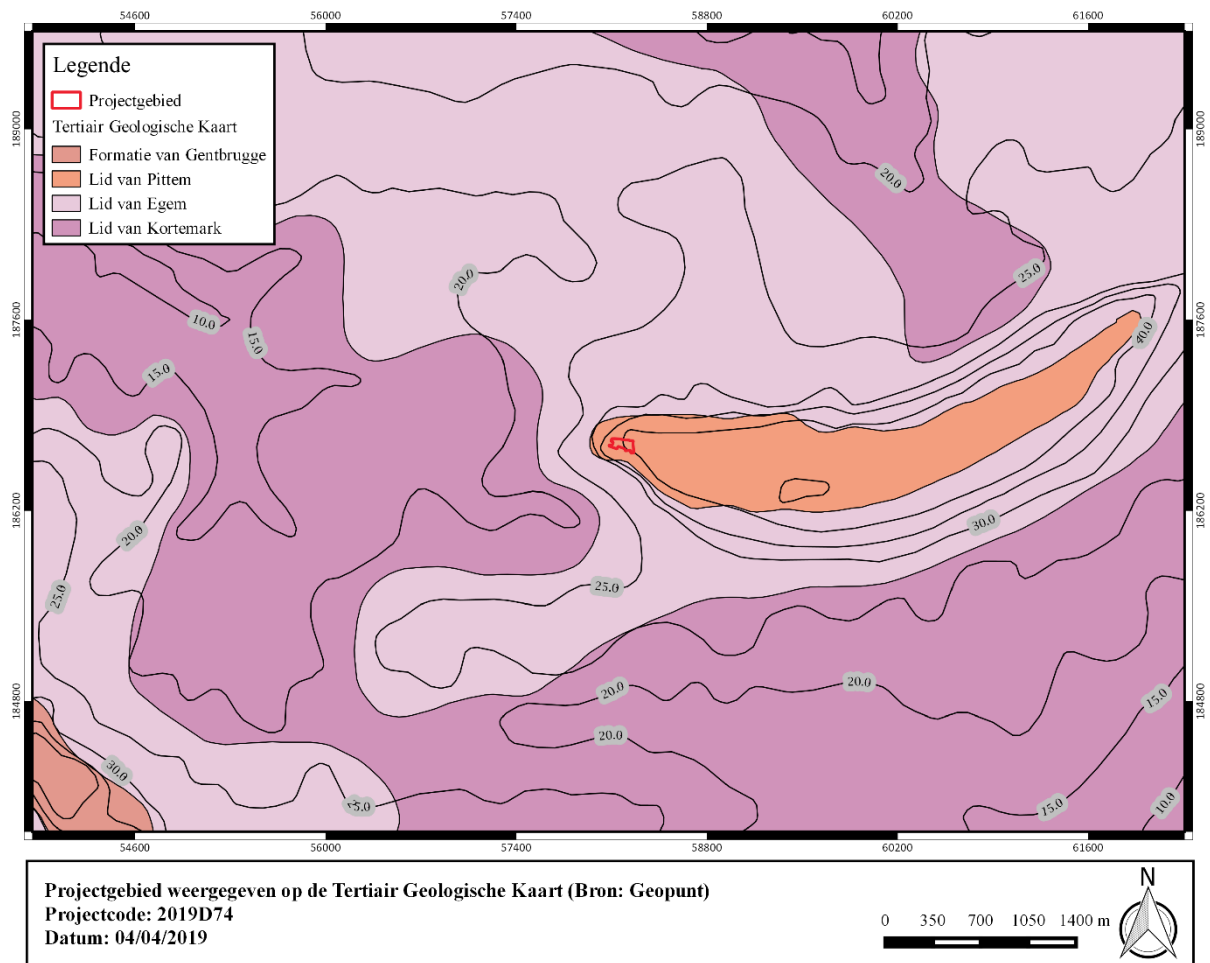

Figuur 10: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied bevindt zich in het Lid van Pittem (Formatie van Gentbrugge). De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

Het Lid van Pittem bestaat uit een afwisseling van dunne laagjes kleiig-zandig grof silt en glauconiethoudend kleiig-siltig fijn zand. De laminae zijn dikwijls gebioturbeerd. Er komen getijdegeulen voor in het sediment wat in de intertidale zone is afgezet. Plaatselijk komen zandsteenbanken met opalcement voor (veldstenen).

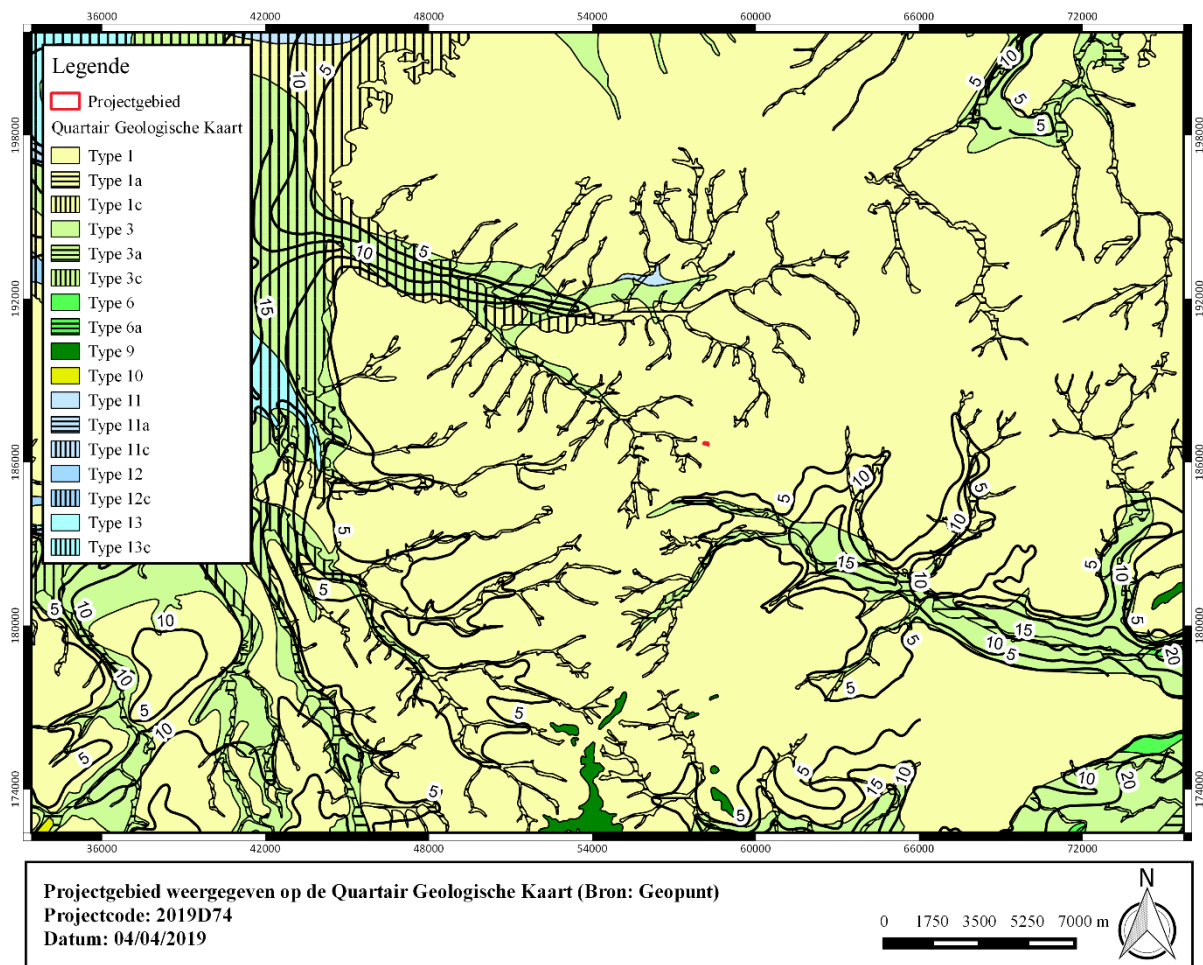

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellsingsafzettingen van het Quartair bevatten.

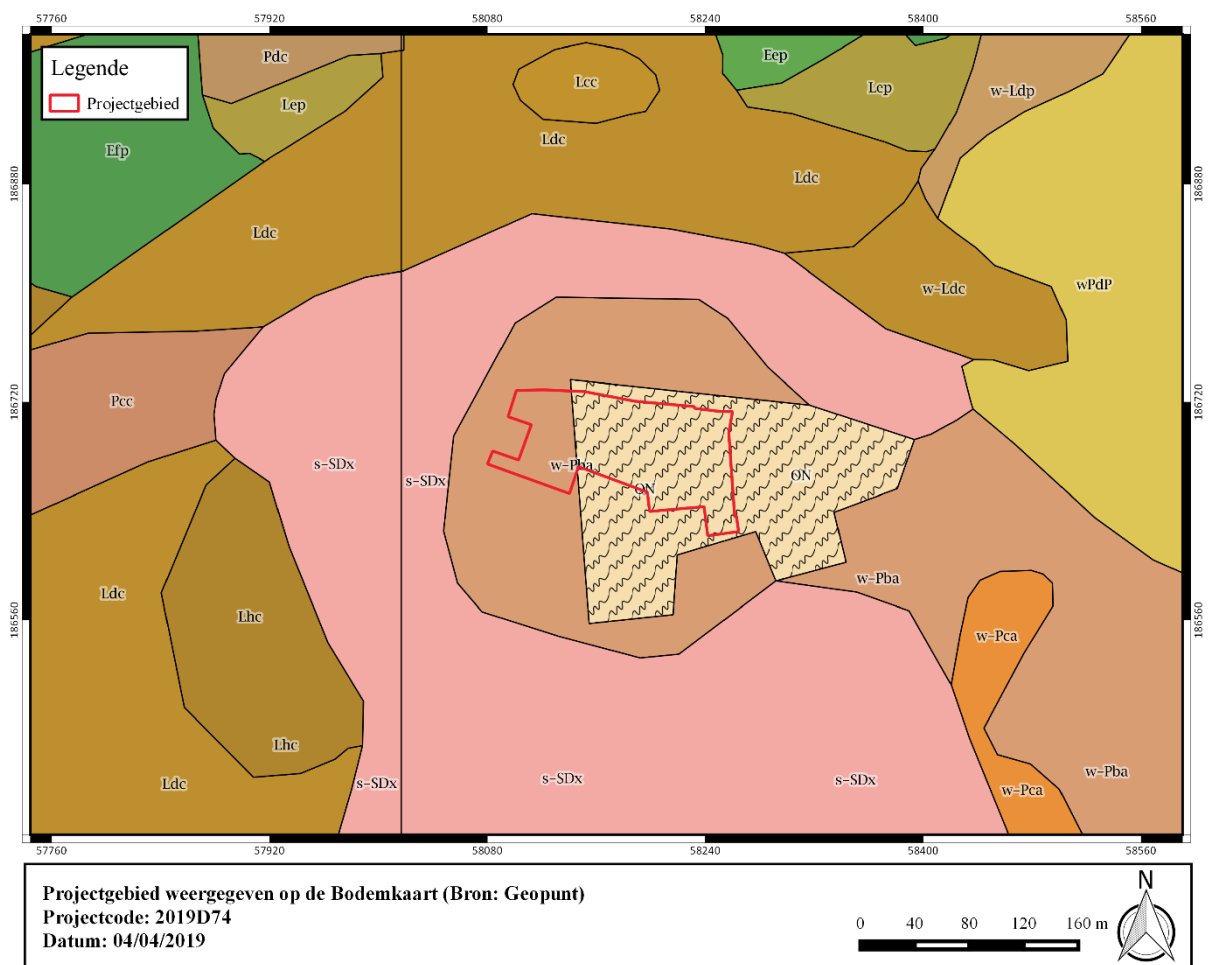

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het plangebied situeert zich deels binnen bodemtype w-Pba. Dit bodemtype is een droge, niet gleyige lichte zandleembodem met klei op geringe of matige diepte en met textuur B-horizont of weinig duidelijke kleur B horizont. Deze gronden hebben doorgaans een bouwvoor die 20-30 cm dik is, (donker)grijsbruin, matig humeus en die rust op een bruinachtige zwak humeuze overgangshorizont van 20-30 cm dikte waaronder soms een enigszins uitgeoogde horizont voorkomt. De gave of verbrokkelde textuur B begint op 70-90 cm. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm. Variërende substraten kunnen op wisselende diepte aanwezig zijn.

Het bodemtype ON betreft kunstmatig opgehoogde gronden.

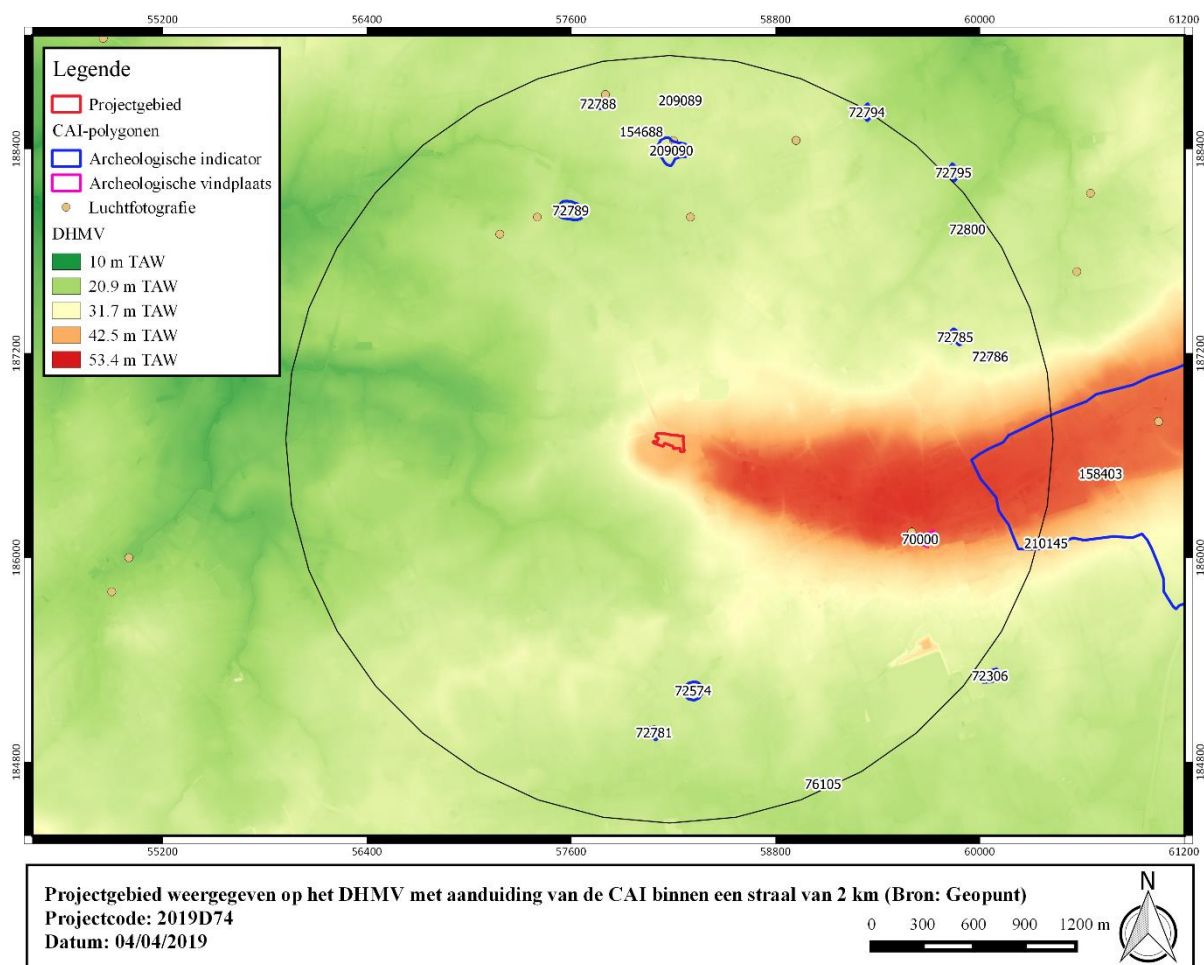
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Archeologische vondsten in de omgeving van het plangebied zijn schaars. Dit is echter veeleer te wijten aan een gebrek aan archeologische onderzoek dan aan de archeologische realiteit. Bij een mechanische prospectie ca. anderhalve kilometer ten zuidoosten zijn laatmiddeleeuwse grachten gelokaliseerd. Een toevalsvondst en enkele luchtfotografische indicatoren wijzen op menselijke aanwezigheid in de bronstijd. Bij metaaldetectie zijn sporen aangetroffen die in verband kunnen gebracht worden met de Slag bij Hoogdele op het eind van de 18e eeuw én de Eerste Wereldoorlog.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI binnen een straal van 2 km (bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70000	Controle van werken (1955, 2000); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk
150799	Mechanische prospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: gracht Nieuwste tijd: afvalput/beerput Bron: Bruyninckx T., Acke B., 2010. Archeologische prospectie Gemeentehuis Hooglede (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport - februari 2010, onuitgegeven rapport.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

72306	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
72574	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
72781	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
72785	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
72786	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
72788	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
72789	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
72794	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht

72795	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
72800	Indicator cartografie; NK: 15 meter Middeleeuwen: site met walgracht
158403	Indicator cartografie; NK: 150 meter 18 ^e eeuw: slagveld slag bij Hooglede

Toevalsvondst

76105	Toevalsvondst; NK: 250 meter Midden-Bronstijd: hielbijl van het Noord-Franse of Zuid-Engelse type (12,5 x 4,9 cm). Mogelijk is het een bijl van Rowlands "Class 3".
-------	--

Metaaldetectie

210145	Metaaldetectie (2014); NK: 15 meter 18 ^e eeuw: kogels toe te schrijven aan de slag van Hooglede, 1794 20 ^e eeuw: Vondsten uit de Eerste Wereldoorlog, voornamelijk drijfbanden. Daarnaast ook een Duitse niet ontplofte obus. Bron: Bracke M. 2015: Archeologische prospectie Hooglede Beverenstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport. Monument Vandekerckhove rapport 2015/3, Ingelmunster.
--------	--

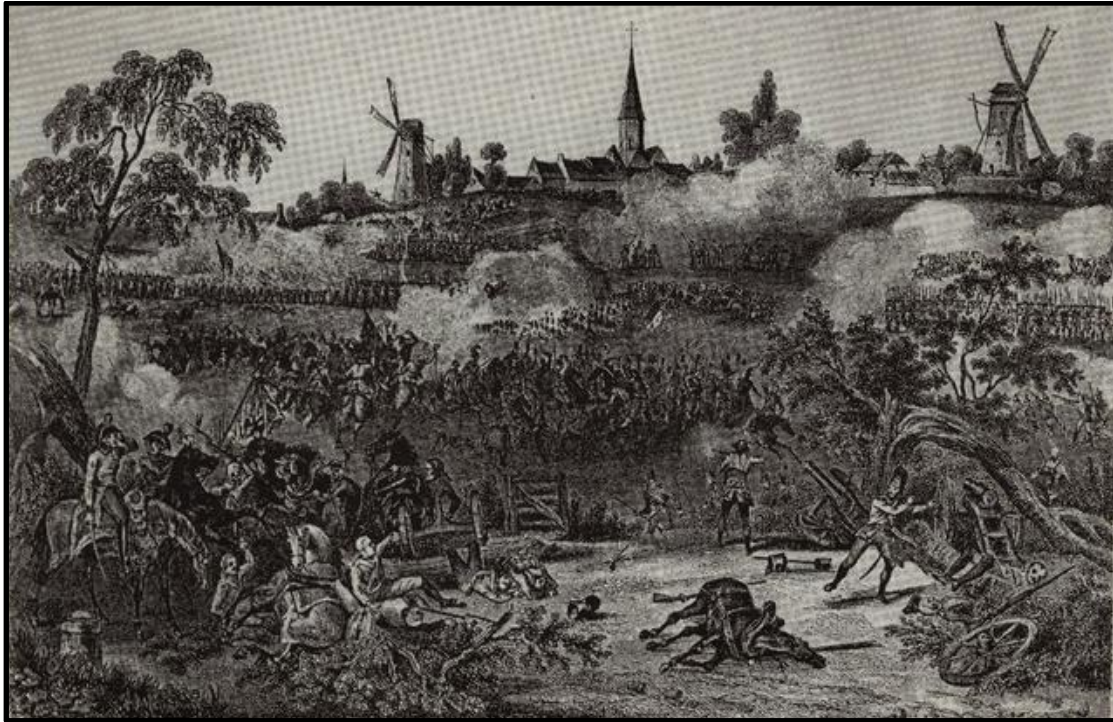
Luchtfotografie

154688	Luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: circulaire structuur
209089	Luchtfotografie; NK: 15 meter Bronstijd: grafheuvel
209090	Luchtfotografie; NK: 15 meter Onbepaald: kuilen en vlekken

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Hooglede wordt voor het eerst vermeld in 847 als 'Ledda'. In 1218 wordt dit Holedea, naar de Germaanse vertaling voor 'hoge helling', een referentie naar de zandrug waarop de gemeente gelegen is. Het huidige grondgebied van Hooglede was ingedeeld in een ruim aantal heerlijkheden. Cartografische bronnen bevestigen het rurale karakter van het plangebied. Op de Ferrariskaart is een relatief dichte spreiding weergegeven van vroegmoderne hoeves, al-dan-niet omwald.

Op 10 en 13 juni 1794 gaan de Fransen en de Oostenrijkers met elkaar in de clinch in de Veldslag bij Hooglede.³

Figuur 15: Slag van Hooglede, 13 juni 1794, naar een schilderij van Jollivet, getekend door Loelliot en gegraveerd door Aubert senior (bron: Erfgoedbank Midwest)

Hooglede wordt gedurende W.O. I bezet door de Duitsers. De gemeente vervult de rol van verzorgings- en bevoorradingscentrum en fungeert als etappengebied voor de frontstreek Poelkapelle-Langemark, Houthulstbos.⁴

³ Gavard, C., *Galerie historique du Palais de Versailles*, tome 6, parti 2, 1844, p.246.

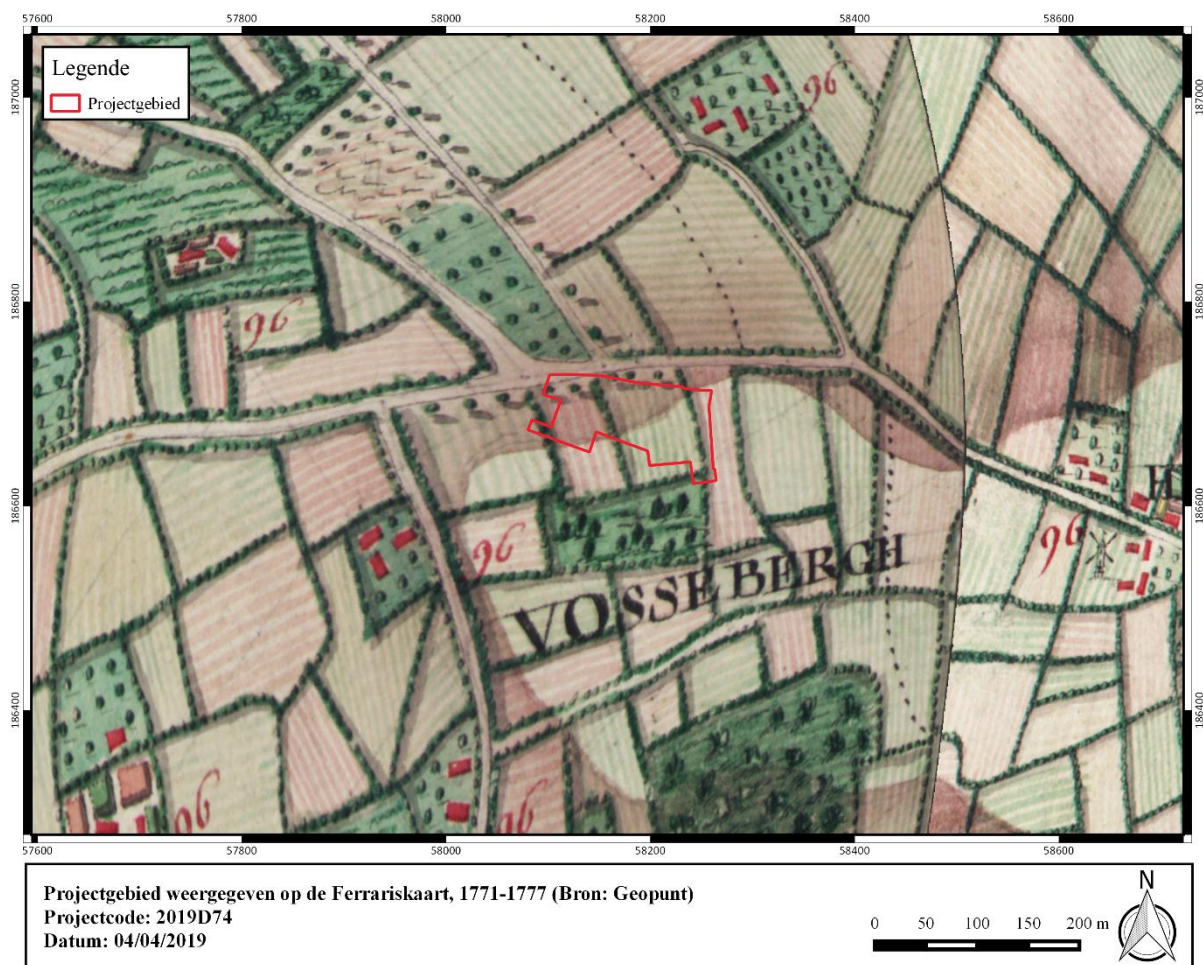
⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Hooglede [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121725> (geraadpleegd op 20 april 2018).

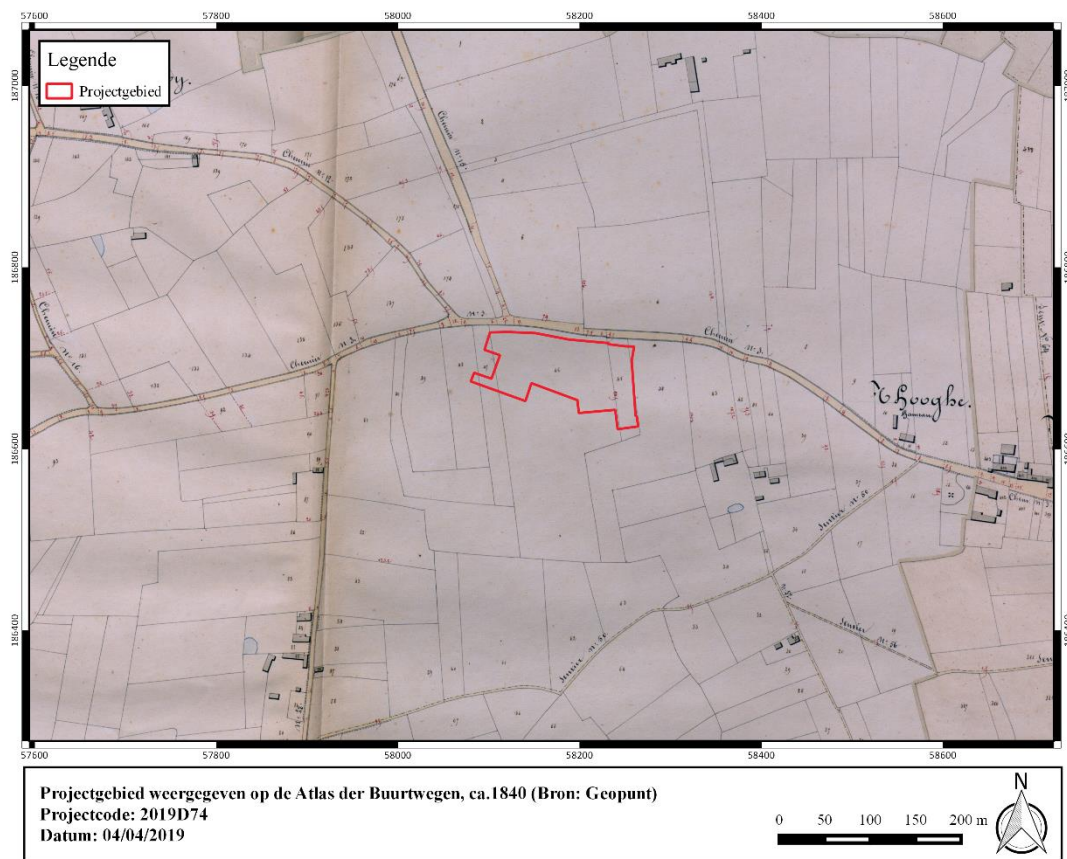
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart geeft geen bebouwing weer binnen de contour van het plangebied. Het terrein staat integraal gekarteerd als akker, en is gelegen in de wijk Vosseberg, allicht refererend naar de helling waarop het plangebied gelegen is. In de omgeving van het plangebied is verspreide hoevebouw waar te nemen. Het stratenpatroon op de Ferrariskaart vertoont reeds veel gelijkenissen met de huidige wegenis. Het verloop van de huidige Grote Hazewindstraat, Kortemarkstraat, Hogestraat en Grote Stadenstraat is reeds duidelijk waarneembaar.

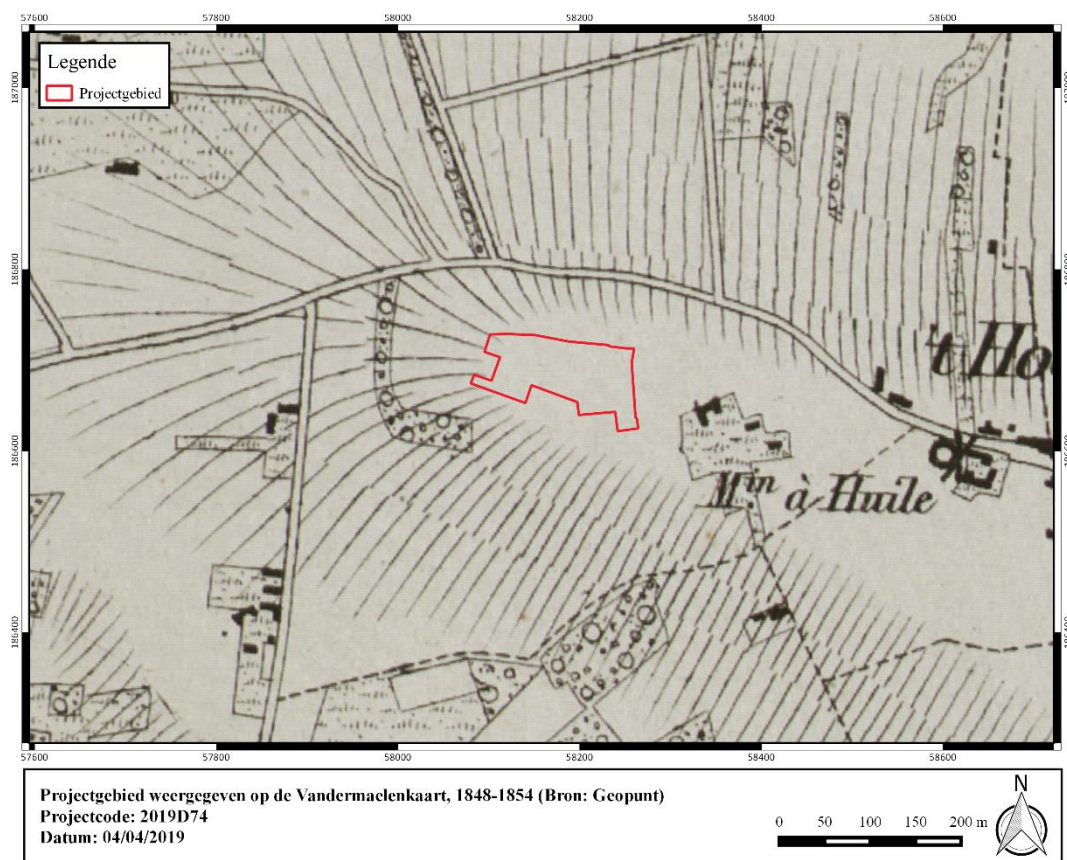
De 19^e-eeuwse bronnen geven tevens geen bebouwing weer binnen het plangebied. De hoogtelijnen op de Vandermaelenkaart tonen duidelijk de sterke helling rondom het plangebied.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

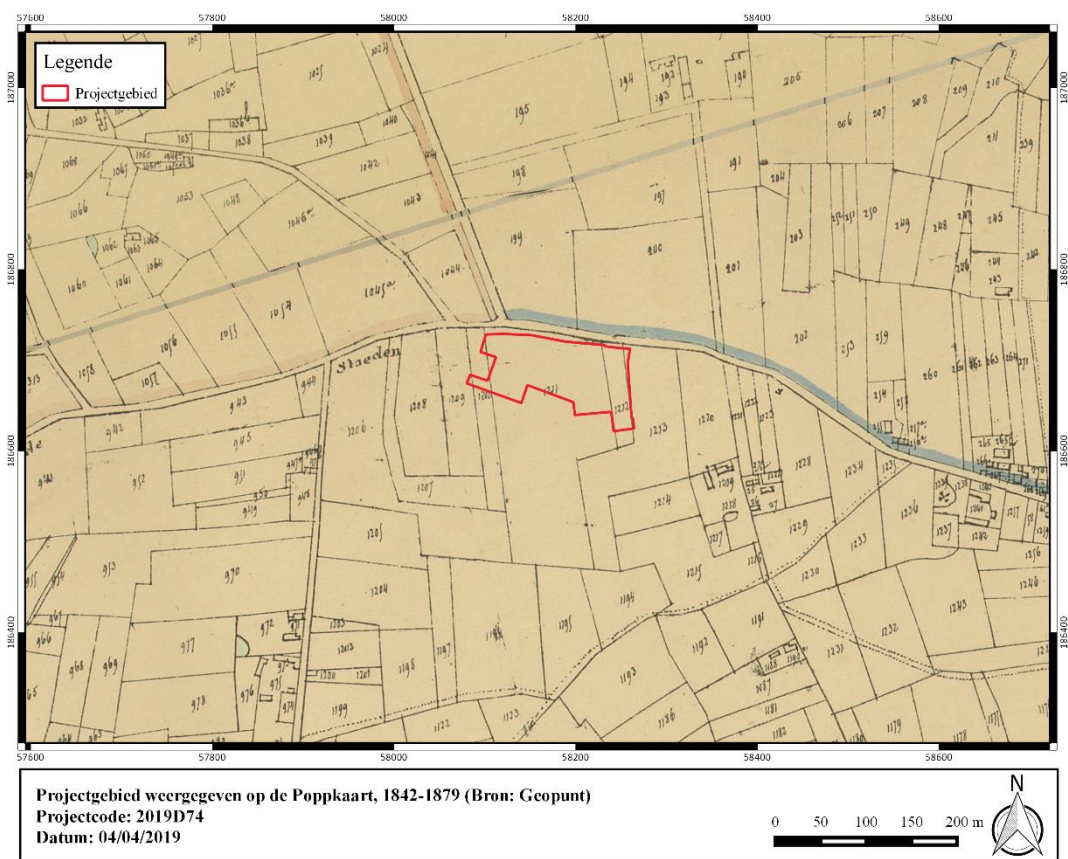

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

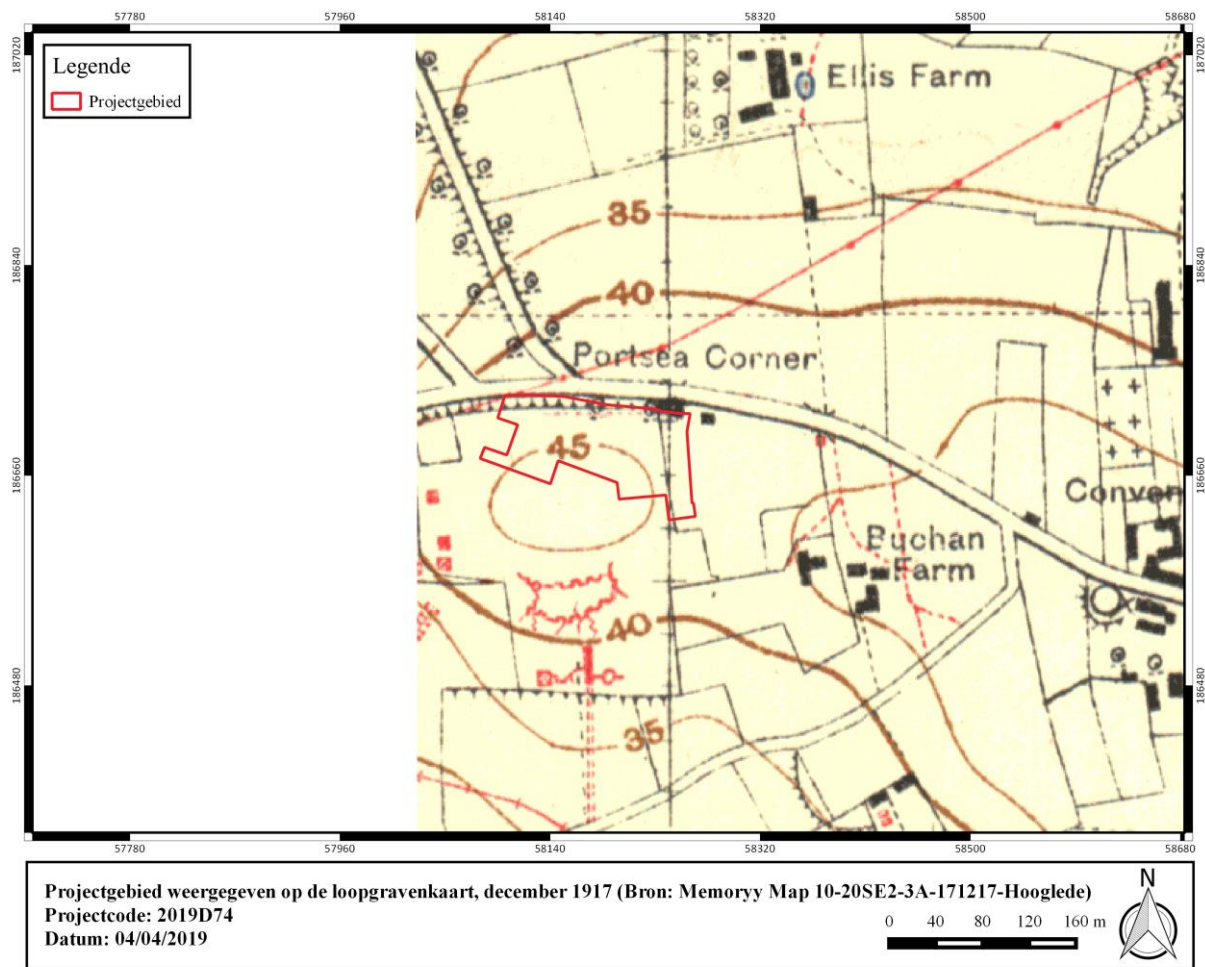
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1848-1854 (Bron: Geopunt).

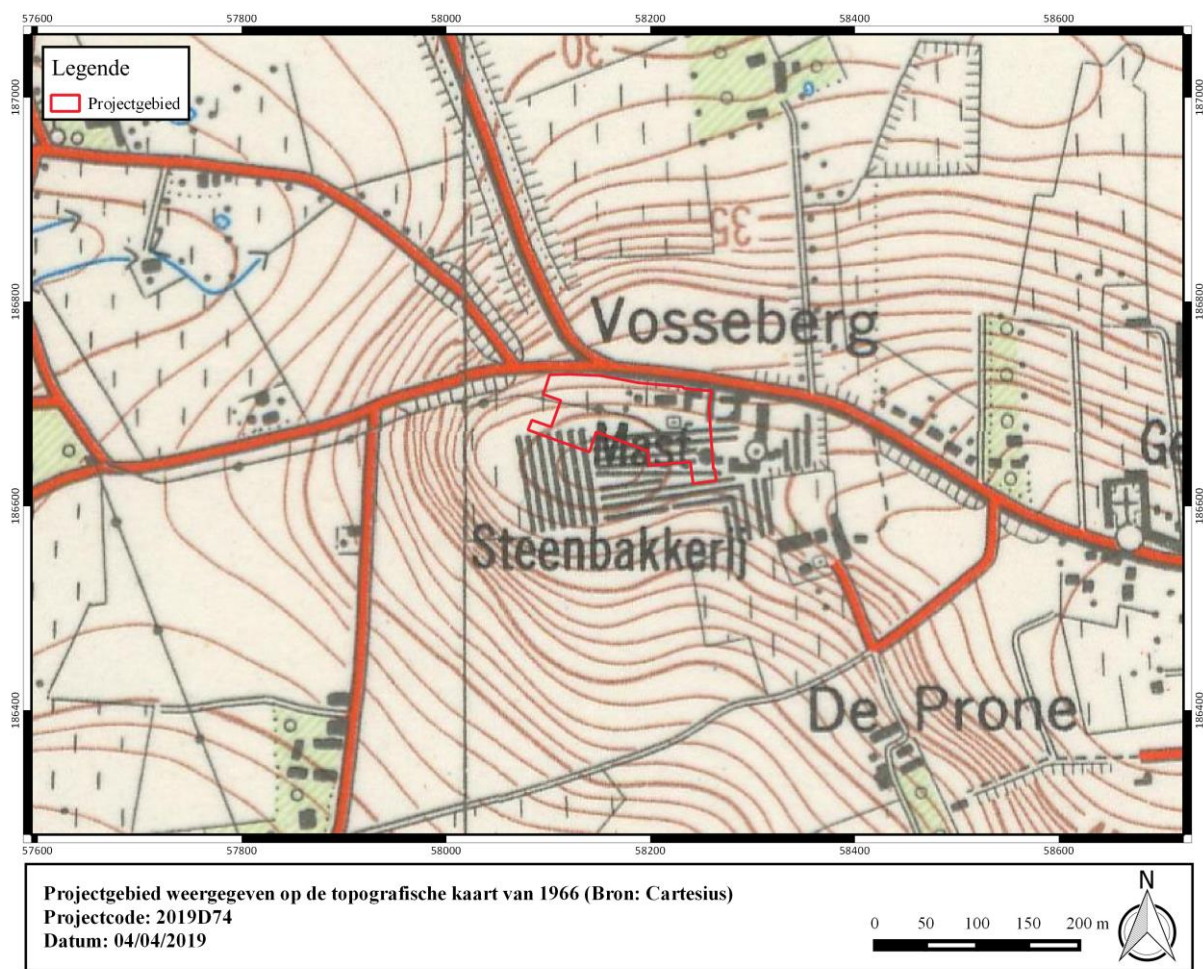
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Gedurende de Eerste Wereldoorlog situeert Hooglede zich binnen het Duitse hinterland. Op het plangebied zijn geen WO I-structuren weergegeven. Ten zuiden van het onderzoeksterrein zijn twee oost-west georiënteerde oefenloopgraven waar te nemen die via een militaire weg in verbinding staan met een smalspoor.

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, december 1917 (Bron: Memory Maps 10-20SE2-3A-171217-Hooglede).

Op de topografische kaarten van 1966 is duidelijk te zien dat het plangebied zich (deels) situeert ter hoogte van de steenbakkerij Vossenbergh/Desimpel. Deze steenbakkerij is opgericht in 1926. De kleiputten van de steenbakkerij situeren zich aan de overzijde van de Hogestraat, ter hoogte van het recreatief domein De Vossenbergh.

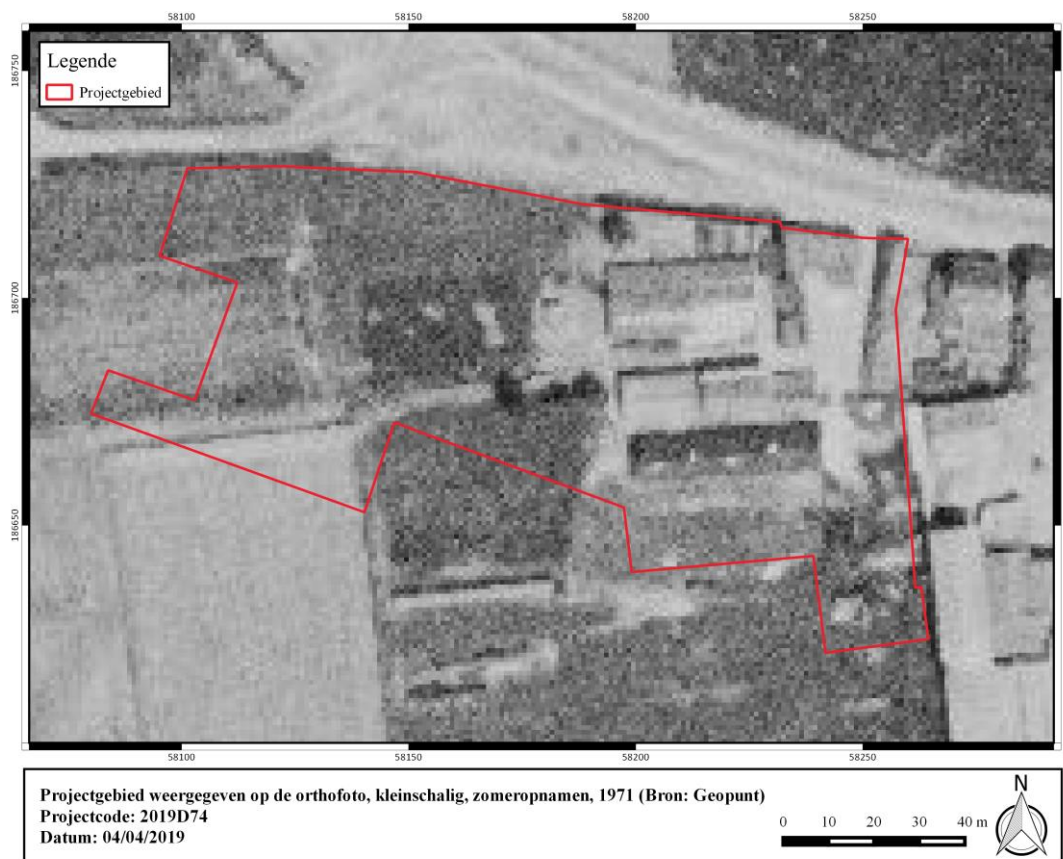
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1966 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied. Op de orthofoto van 1971 zijn nog deels de sporen waar te nemen van de Steenbakkerij Vossenbergh-Desimpel. De steenbakkerij heeft op de orthofoto van 1971 reeds plaats gemaakt voor de varkensstallen.

Op heden is het volledige westelijk deel van het terrein bebouwd en verhard. Deze bebouwing betreft een woonhuis en varkensstallen. Rondom de woning en varkensstallen is verharding aangelegd. Onder de stallen situeren zich mestkelders met een diepte van ca. 1 m-mv.

Op heden is ca. 2357 m² van het terrein bebouwd, bijkomend is ca. 430 m² verhard.

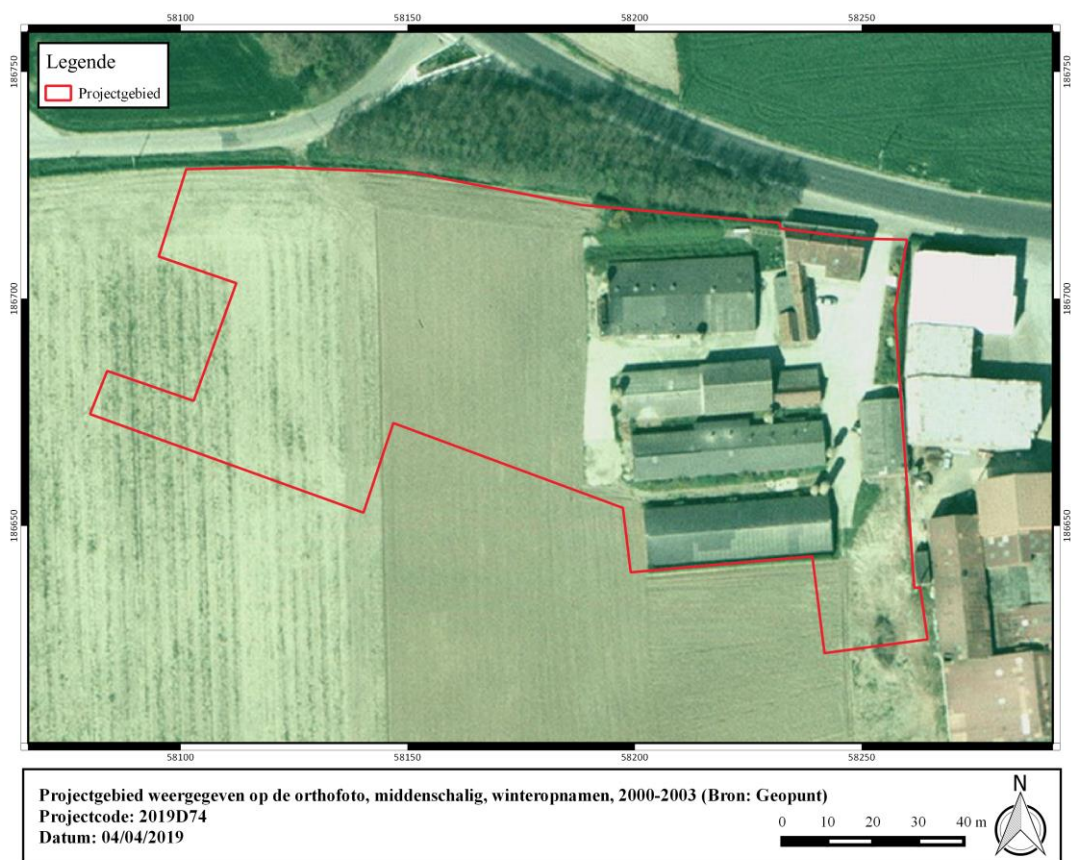

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

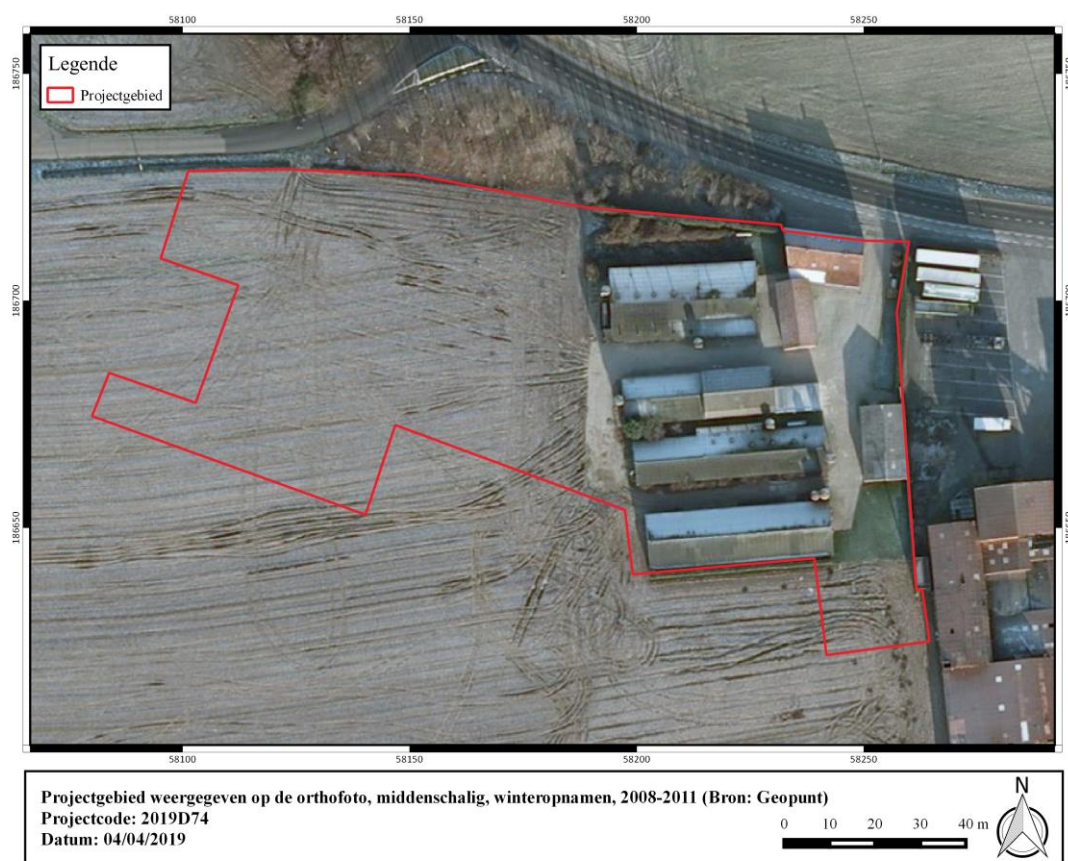

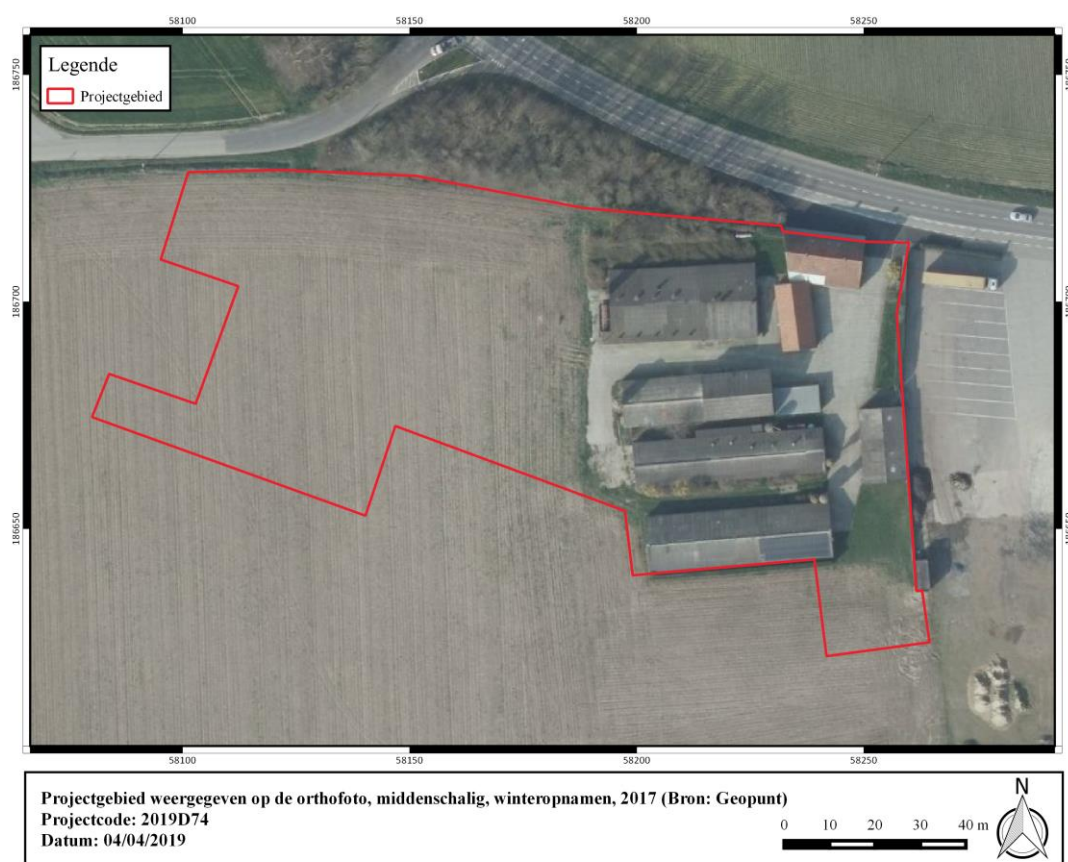
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van de bestaande bebouwing en de realisatie van een nieuwbouwproject aan de Hogestraat te Hooglede. Het plangebied is ca. 1,12 ha groot waarvan het oostelijk deel is bebouwd en het westelijk deel in gebruik is als akker.

Landschappelijk gezien is het onderzoeksgebied gelegen op de westelijke flank van de heuvelkam van Hooglede. Ten westen van het terrein stroomt de Kruisbeek, ten noorden de Spanjaardbeek, richting de Handzamevallei. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holocene die rusten op afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart karteert het oostelijk deel van het terrein als 'kunstmatig opgehoogd' (code 'ON'). Het sediment op het westelijk deel bestaat uit droge lichte zandleem. De aard van de ophoging of de impact hiervan op het bodemarchief is niet gekend.

De historische en cartografische bronnen wijzen op een ruraal en open karakter van het plangebied en de omgeving. Op de Ferrariskaart wordt ter hoogte van het onderzoeksgebied het toponiem 'Vossenbergh' aangegeven. Ten oosten van het plangebied situeert zich het gehucht 't Hooghe, waar tevens een molen is afgebeeld. 19^e-eeuws kaartmateriaal geeft een weinig gewijzigde situatie weer. De topografische kaarten uit de 20^e eeuw geven ter hoogte van het plangebied een 'steenbakkerij' weer. De impact van deze activiteiten en de mate waarin de ontginning in functie van deze productie destructief is geweest voor het bodemarchief is momenteel een onbekende factor. Tijdens de Eerste Wereldoorlog komt het onderzoeksgebied binnen het Duitse achterland te liggen. Binnen de grenzen van het terrein worden geen defensieve of logistieke structuren afgebeeld op loopgravenkaarten. De orthofotosequentie geeft een quasi ongewijzigd beeld weer de voorbije decennia, waarbij het oostelijk deel van het terrein bebouwd is en het westelijk deel in gebruik als landbouwgrond.

Binnen de grenzen van het plangebied of in directe nabijheid zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Ook in de ruime omgeving lijken gekende waarden eerder schaars. Dit beeld is vermoedelijk eerder de reflectie van een gebrek aan onderzoek en niet zozeer de archeologische realiteit. De gekende waarden die zijn opgenomen op het kaartblad van de CAI betreffen hoofdzakelijk cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne hoeves met walgracht. Een toevalsvondst (CAI 76105) en luchtfotografische prospectie wijzen op menselijke aanwezigheid tijdens de bronstijd in de omgeving. Meer dan 1 km ten oosten van het onderzoeksgebied, op de top van de heuvelkam, wordt de aanwezigheid van het slagveld van de Slag bij Hooglede vermoed (CAI 158403). Tijdens deze slag stonden de Oostenrijkse en revolutionaire Franse troepen tegenover elkaar. De Franse overwinning luidde het einde in van het Oostenrijkse bewind in de Zuidelijke Nederlanden.

Concreet kan ter hoogte van het plangebied uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Hoewel 20^e-eeuwse cartografische bronnen indiceren dat het terrein is verstoord, dient dit in de eerste plaats objectief vastgesteld te worden. Teneinde meer inzicht te verwerven in de bodemopbouw en bewaringscondities m.b.t. archeologisch erfgoed is een landschappelijk bodemonderzoek noodzakelijk. Mogelijk is het bodemarchief dermate verstoord dat verder archeologisch onderzoek, in eender welke vorm, niet langer kan leiden tot enige kenniswinst. Blijken relevante bodemhorizonten die indicatief zijn voor gunstige bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites bewaard, dan dienen deze in een verkennend grid archeologisch bemonsterd te worden. Eventueel wordt dit onderzoek aangevuld met een waarderende stap en een proefputtenonderzoek. Na uitvoering van de onderzoeksmethoden in functie van artefactensites is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode in functie van sporenarcheologie.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Memory Maps

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

